

Türkmenistanyň Adalat ministrligi
tarapyndan
2014-nji ýylyň 16-njy dekabrynda
817 san bilen tassyklanyldy

Türkmenistanyň Merkezi bankynyň Müdiriýetiniň
başlygynyň
2014-nji ýylyň 24-nji noýabrynda çykaran
524-iş belgili buýrugy bilen tassyklanyldy

**Eksport we import geleşikleri boýunça
dahylllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda hasaplaşyklar geçirilende
geleşigiň pasportyny resmileşdirmegiň
TERTIBI**

Şu Tertip «Daşary ykdysady gatnaşyklarynda puly kadalaşdyrmak we pula gözegçilik etmek hakynda» Türkmenistanyň Kanunyny ýerine ýetirmek üçin işlenip düzüldi hem-de eksport we import geleşikleri boýunça dahylllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda hasaplaşyklar geçirilende geleşikleriň pasportynyň görnüşini, hem-de ony resmileşdirmegiň düzgünlerini we şertlerini kesgitleýär.

I. Şu Tertipde ulanylýan düşünjeler

1. Şu Tertibiň maksatlary üçin şu düşünjeler ulanylýar:

daşary söwda geleşigi – eksport we (ýa-da) import etmek maksady üçin (degişlilikde - eksport we (ýa-da) import geleşigi) eksport edijiniň we (ýa-da) import edijiniň adyndan gol çekilen (şol sanda, dahylllylar we dahylsyzlar, olara hyzmat edýän karz edaralary, eksport we (ýa-da) import edilýän harydyň (iş, hyzmatyň) ady, sany we bahasy, ulag, ätiýaçlandyryş we beýleki çykdajylar, akseptiň möhleti barada maglumaty goşmak bilen, geleşigiň ähli möhüm şertlerini öz içine alýan hasap-faktura, inwoýs ýa-da başga resminama görnüşinde berk ofertany aksept etmek ýoly bilen baglaşylýan geleşik) pul şertnamasy;

eksport (import) ediji – eksport (import) etmek maksatlary üçin onuň adyndan daşary söwda geleşigi baglaşylan dahylly-ýuridik şahs (onuň şahamçasý, wekilligi) ýa-da dahylly-ýuridik şahsy döretmezden telekeçilik işi bilen meşgullanýan fiziki şahs;

geleşigiň pasporty – daşary söwda geleşigi boýunça hasaba alyşy we hasabatlylygy üpjün etmek maksady bilen resmileşdirilýän, özünde hasaplaşyklar hakynda maglumatlary saklap bilýän resminama (1-nji Goşundy);

geleşigiň pasportyna üýtgetmeler (goşmaçalar) – geleşigiň pasportynyň mazmunyndaky üýtgetmeler (goşmaçalar) barada şaýatlyk edýän, şeýle hem özünde hasaplaşyklar hakynda maglumatlary saklap bilýän geleşigiň pasportyna resminama (2-nji Goşundy);

geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlar – daşary söwda geleşigi boýunça dahylllylaryň we dahylsyzlaryň borçlarynyň ýerine ýetirilişi hakynda goşmaça maglumatlary saklaýan geleşigiň pasportyna resminama (3-nji Goşundy);

pasportlaşdyrmak – geleşigiň pasportyny resmileşdirmegiň, şeýle hem zerur bolan halatynda geleşigiň pasportyna üýtgetmeleri (goşmaçalary) ýa-da geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlary resmileşdirmegiň şu Tertip bilen bellenen görnüşleriniň, düzgünleriniň we şertleriniň umumy jemi;

söwda karzlary – harytlary (işleri, hyzmatlary) iberijiler (satyjylar) bilen alyjylaryň (satyn alyjylaryň) arasynda gönüden-göni amala aşyrylanda, alyş-çalyş şertnamasy boýunça özara ibermeler mahalynda eksport boýunça tölegiň yza süýşürilmegi, import boýunça deslapky töleg (hakuji töleg) ýa-da eksportyň importdan öňe düşmegi (ýokarlanmagy);

Türkmenistanyň bank ulgamy – Türkmenistanyň Merkezi bankyny (birinji dereje) we ygtyýarly karz edaralaryny (ikinji dereje) özünde jemleýän iki derejeli ulgam.

2. Şu Tertipde ulanylýan ähli gaýry düşünjeler, olara «Daşary ykdysady gatnaşyklarynda puly kadalaşdyrmak we pula gözegçilik etmek hakynda», «Türkmenistanyň Merkezi banky hakynda», «Karz edaralary we bank işi hakynda» Türkmenistanyň Kanunlarynda berilýän manyny aňladýarlar.

II. Esasy düzgünler

3. Dahyllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda daşary söwda geleşikleri, onuň gatnaşmagynda degişli hasaplaşyklar amala aşyrylýan we (ýa-da) eksport (import) edijilere bank hyzmaty amala aşyrylýan Türkmenistanyň bank ulgamynyň üsti bilen pasportlaşdyrylýar.

4. Daşary söwda geleşikleri, eksportyň we importyň bank hem-de gümrük pul gözegçiliginiň maksatlary üçin pasportlaşdyrylýar, şol sanda:

dahylsyzlaryň dahyllylaryň önündäki borçlarynyň doly we öz wagtynda ýerine ýetirilmeginiň üpjün edilmegi;

dahyllylaryň milli we daşary ýurt puluny öz ýurduna gaýtarmak talaplaryny berjaý etmekleri üçin.

5. Daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň dowamynda şu aşakdakylar barlanylmaga degişlidir: daşary söwda geleşigi boýunça borçlaryň ýüze çykmagyny, ýerine ýetirilmegini we bes edilmegini tassyklaýan resminamalar;

borçlaryň görnüş we mazmun boýunça ýerine ýetirilişiniň kanunylygy;

borçlaryň ýerine ýetirilişini hasaba almagyň dolulygy we hakykatçylygy.

6. Dahyllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda Türkmenistandan eksport edilýän we Türkmenistana import edilýän harytlar (işler, hyzmatlar) üçin hasaplaşyklar, şol sanda Türkmenistandan eksport edilýän harytlaryň gümrük taýdan resmileşdirilmegi, dahylsyznyň dahyllynyň önündäki borjunyň ýerine ýetirilendigi ýa-da dahylly tarapyndan dahylsyz söwda karzynyň berilendigi baradaky anyk maglumatly deslapdan pasportlaşdyrylan daşary söwda geleşigi boýunça amala aşyrylýar.

Şol bir wagtda, tebigy gazyň, elektrik energiýanyň, dahylsyzlaryň ulanyýan howa gämileri üçin guýulýan uçar ýangyjyň, şeýle hem puly kadalaşdyryjy edaralar tarapyndan kesgitlenilýän beýleki harytlaryň eksportynyň gümrük taýdan resmileşdirilmegi, soňra daşary söwda geleşigini pasportlaşdyrmak bilen amala aşyrylyp bilner.

III. Daşary söwda geleşigini

pasportlaşdyrmagyň nyşanlary

7. Pasportlaşdyrylan daşary söwda geleşigi, resminamaly kybaplaşdyrylmagynyň dowamynda hasaba alyşy we hasabatlylygy üpjün etmek üçin ulanylýan resmileşdirilen geleşigiň pasportynyň, şeýle hem zerur bolan halatynda resmileşdirilen geleşigiň pasportyna üýtgetmeleriň (goşmaçalaryň) ýa-da geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlaryň bolmagy bilen häsiýetlendirilýär.

Olar boýunça pula gözegçilik edýän edaralar we agentler dahyllylar bilen dahylsyzlaryň arasyndaky borçlaryň ýerine ýetirilşiniň pul gözegçiligini amala aşyryp bilýärler, şol sanda:

Türkmenistandan eksport edilýän we Türkmenistana import edilýän harytlar (işler, hyzmatlar) üçin hasaplaşyklar geçirilende bank pul gözegçiligini;

Türkmenistandan eksport edilýän harytlar deklarirlenende gümrük pul gözegçiligini.

IV. Geleşigiň pasportynyň görnüşi,

hem-de ony resmileşdirmegiň düzgünleri we şertleri

8. Geleşigiň pasporty hasaplaşyklaryň görnüşlerine garamazdan (pul, barter, konsignasion, maýa goýum we başgalar), möçberi erkin aýlanýan puluň çäginde ýokary geçýän, şertlerinde harytlary (işleri, hyzmatlary) eksport we (ýa-da) import etmek göz önünde tutulan - dahyllylaryň we dahylsyzlaryň arasynda baglaşylýan ähli daşary söwda geleşikleri üçin resmileşdirilýär we pul gözegçiliginiň resminamasy bolup hyzmat edýär.

Şol bir wagtda, eksport edijiniň we (ýa-da) import edijiniň şertnamany baglaşan senesine daşary söwda geleşiginiň möçberi erkin aýlanýan puluň çäginde ýokary geçmeýän eksport we import geleşikleri boýunça geleşigiň pasporty resmileşdirilmeýär.

9. Geleşigiň pasporty şu Tertibiň 1-nji Goşundysynda görkezilen görnüş boýunça resmileşdirilýär, onda daşary söwda geleşiginiň ähli esasy görkezijileri, şeýle hem şol geleşik boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlar beýan edilýär.

Geleşigiň pasportynyň görnüşi şu Tertibiň 4-nji Goşundysynda görkezilen gollanma laýyklykda doldurylýar.

10. Geleşigiň pasportyny resmileşdirmek üçin eksport (import) edijiden şu aşakdakylar talap edilip bilner:

a) eksport (import) edijiniň ýazmaça ýüzlenmesi;
 b) daşary söwda geleşigiň göçürme nusgasy;
 ç) eger-de şeýle talaplar Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen bolsa, daşary söwda geleşiginiň baglaşylmagyna esas bolup durýan Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň ýa-da ygtyýarly döwlet edaralarynyň namalarynyň göçürme nusgalary;

d) eger-de geleşigiň pasportynyň resmileşdirilýän pursatyna olar ýerine ýetirilen we berilen bolsa, şu Tertibiň VI babynyň 17-nji bölümünde görkezilen dahylsyzlyň dahyllynyň öňündäki we (ýa-da) dahyllynyň dahylsyzlyň öňündäki borçlarynyň ýerine ýetirilişi barada resminamalaryň göçürme nusgalary.

Şu bölümiň «b» we «ç» kiçi bölümlerinde görkezilen resminamalaryň göçürme nusgalary eksport (import) edijiniň goly we bolan halatynda möhüri bilen tassyklanylýar.

11. Geleşigiň pasportynyň hereket ediş möhleti daşary söwda geleşiginiň hereket ediş möhleti bilen çäklendirilýär.

V. Geleşigiň pasportyna üýtgetmeleriň (goşmaçalaryň) görnüşi,

hem-de olary resmileşdirmegiň düzgünleri we şertleri

12. Gönüden-göni geleşigiň pasportynda beýan edilen daşary söwda geleşigiň görkezijileriniň üýtgedilmegi (goşulmagy), bu geleşigiň pasportyna üýtgetmeleriň (goşmaçalaryň) resmileşdirilmegine getirýär.

13. Geleşigiň pasportyna üýtgetmeler (goşmaçalar) şu Tertibiň 2-nji Goşundysynda görkezilen görnüş boýunça resmileşdirilýär, onda daşary söwda geleşiginiň üýtgedilýän (goşulýan) ähli esasy görkezijileri tapawutlandyrylýar, şeýle hem şol geleşik boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlar beýan edilýär.

Geleşigiň pasportyna üýtgetmeleriň (goşmaçalaryň) görnüşi şu Tertibiň 4-nji Goşundysynda görkezilen gollanma laýyklykda doldurylýar.

14. Geleşigiň pasportyna üýtgetmeleri (goşmaçalary) resmileşdirmek üçin eksport (import) edijiden şu aşakdakylar talap edilip bilner:

a) eksport (import) edijiniň ýazmaça ýüzlenmesi;
 b) daşary söwda geleşiginiň şertleriniň üýtgedilendigi (goşulandygy) barada goşmaça ylalaşygyň ýa-da başga resminamanyň göçürme nusgasy;

ç) eger-de şeýle talaplar Türkmenistanyň kanunçylygynda kesgitlenen bolsa, daşary söwda geleşiginiň şertlerine üýtgetmeler (goşmaçalar) barada goşmaça ylalaşygyny baglaşylmagyna esas bolup durýan Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň ýa-da ygtyýarly döwlet edaralarynyň namalarynyň göçürme nusgalary;

d) eger-de geleşigiň pasportyna üýtgetmeleriň (goşmaçalaryň) resmileşdirilýän pursatyna olar ýerine ýetirilen we berilen bolsa, şu Tertibiň VI babynyň 17-nji bölümünde görkezilen dahylsyzlyň dahyllynyň öňündäki we (ýa-da) dahyllynyň dahylsyzlyň öňündäki borçlarynyň ýerine ýetirilişi barada resminamalaryň göçürme nusgalary.

Şu bölümiň «b» we «ç» kiçi bölümlerinde görkezilen resminamalaryň göçürme nusgalary eksport (import) edijiniň goly we bolan halatynda möhüri bilen tassyklanylýar.

VI. Geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlaryň

görnüşi, hem-de olary resmileşdirmegiň düzgünleri we şertleri

15. Degişli resminamalar bilen tassyklanylýan dahylsyzlyň dahyllynyň we (ýa-da) dahyllynyň dahylsyzlyň öňündäki borçlarynyň ýerine ýetirilmegi geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlaryň resmileşdirilmegine getirýär.

16. Geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlar şu Tertibiň 3-nji Goşundysynda görkezilen görnüş boýunça resmileşdirilýär, onda daşary söwda geleşiginiň ähli esasy görkezijileri bilen geleşigiň pasportyndan göçürme, şeýle hem şol geleşik boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlar beýan edilýär.

Geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlaryň görnüşi şu Tertibiň 4-nji Goşundysynda görkezilen gollanma laýyklykda doldurylýar.

17. Geleşigiň pasporty boýunça hasaplaşyklar hakynda maglumatlary resmileşdirmek üçin eksport (import) edijiden şu aşakdakylar talap edilip bilner:

a) eksport (import) edijiniň ýazmaça ýüzlenmesi;

b) dahylsyzlyň dahyllynyň önündäki we (ýa-da) dahyllynyň dahylsyzlyň önündäki borçlarynyň ýerine ýetirilişi barada resminamalaryň göçürme nusgasyly, olar hökmünde indikiler hyzmat edip biler:

tölegler boýunça - dahyllynyň (dahylsyzlyň) peýdasyna gelen (giden) nagt ýa-da nagt däl görnüşindäki pul hakynda pulhana ýa-da hasaplaşyk resminamasy, ýa-da bu barada bank kepilnamasy;

ýerine ýetirilen işler ýa-da edilen hyzmatlar boýunça – dahyllynyň we dahylsyzlyň iki taraplaýyn gol çeken (ýerine ýetirilen işleri, hyzmatlary kabul ediş-tabşyryş) ýa-da import edilende dahyllynyň bir taraplaýyn gol çeken ýa-da eksport edilende dahylsyzlyň bir taraplaýyn gol çeken (ýerine ýetirilen işleri, hyzmatlary kabul ediş) ýerine ýetirilen işleriň (hyzmatlaryň) kabul edilendigi-tabşyrylandygy ýa-da kabul edilendigi barada delilnamasy ýa-da gaýry resminamasy;

getirilen ýa-da ýüklenip ugradylan harytlar boýunça - dahyllynyň we dahylsyzlyň iki taraplaýyn gol çeken (harytlary kabul ediş-tabşyryş) ýa-da import edilende dahyllynyň bir taraplaýyn gol çeken ýa-da eksport edilende dahylsyzlyň bir taraplaýyn gol çeken (harytlary kabul ediş) harytlaryň kabul edilendigi-tabşyrylandygy ýa-da kabul edilendigi barada delilnamasy ýa-da gaýry resminamasy;

Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirilen harytlar boýunça – degişli gümrük düzgünine ýerleşdirilen harydyň ýük gümrük deklarasiýasy ýa-da Türkmenistanyň gümrük gullugy edarasynyň Türkmenistanyň gümrük serhedinden geçirilen harytlar barada kepilnamasy;

dahyllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda Türkmenistanyň kanunçylygyna, iş dolanşygyň we halkara hukugyň adatlaryna laýyklykda düzülen daşary söwda geleşigi bilen kesgitlenilýän beýleki resminamalar;

ç) dahyllydan dahylsyzla degişlilikde şu bölümiň «d» kiçi bölümünde göz önünde tutulan üpjünçiliksiz söwda karzyny bermek üçin esas bolýan, ygtyýar beriji häsiýetli resminamalaryň göçürme nusgalary, şol sanda:

dahyllylar-eýeçiligi döwlete degişli görnüşdäki ýuridik şahslar üçin - Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň çözüdi;

dahyllylar-eýeçiligi döwlete degişli bolmadyk görnüşdäki ýuridik şahslar üçin – dahyllylar-ýuridik şahslaryň eýeleriniň çözüdi;

d) dahyllydan dahylsyzla söwda karzyny bermek üçin esas bolýan, üpjünçilik häsiýetli resminamalaryň göçürme nusgalary, şol sanda:

daşary ýurt karz edarasynyň dahyllynyň haýryna beren bank kepilnamasy;

ygtyýarly bankyň ýa-da daşary ýurt karz edarasynyň ýerine ýetiriji bank bolup durýan şertinde, güwälendiriş hasaplar boýunça töleýjiniň hasabyna üpjün edilen yzyna gaýtarylmaýan güwälendiriş hasaplar;

dahylsyz tarapyndan dahylla berlen, daşary ýurt karz edarasy tarapyndan kepillendirilen weksel;

dahyllynyň adyna geçirilmäge degişli emlägiň bahasynyň 110% (bir yüz on göteriminden) az bolmadyk möçberde ähli görnüşli töwekgelçilikleri, şol sanda dahyllynyň pul serişdelerini almazlygynyň ýa-da pul serişdeleriniň yzyna gaýtarylyp berilmezliginiň, ýa-da harydyň oňa eltilmezliginiň ýa-da yzyna gaýtarylyp berilmezliginiň üstüni doldurýan dahyllynyň peýdasyna ýazylan ätiýaçlandyryş polisi ýa-da güwänamasy;

dahylly-girew saklaýja borjuň ýerine ýetirilmeginiň üpjünçiligi hökmünde berilen, dahylsyzla-girew goýuja ýa-da dahylsyzla-emläk zamunça Türkmenistanyň çäginde eýeçilik hukugy esasynda degişli bolan ýokary geçginli girew;

dahylsyzlyň dahyllynyň önünde Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan borçlarynyň ýerine ýetirilmegini üpjün etmeginiň başga gurallary.

Şu bölümiň «b» kiçi bölümünde görkezilen resminamalaryň göçürme nusgalary bu resminamalary beren ýa-da deklarant tarapyndan tassyklanylýar.

Şu bölümiň «ç» we «d» kiçi bölümlerinde görkezilen resminamalaryň göçürme nusgalary eksport (import) edijiniň goly we bolan halatynda möhüri bilen tassyklanylýar.

VII. Türkmenistanyň bank ulgamynyň üsti bilen

daşary söwda geleşigini pasportlaşdyrmak

18. Daşary söwda geleşikleriň pasportlaşdyrylmagy Türkmenistanyň Merkezi banky we (ýa-da) pul gymmatlyklary bilen bank amallaryny amala aşyrmaga Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ygtyýarnamasy bolan ygtyýarly karz edaralary amala aşyýarlar.

Eger Türkmenistanyň kanunçylygynda başgaça göz önünde tutulmadyk bolsa, daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmak boýunça Türkmenistanyň Merkezi bankynyň we ygtyýarly karz edaralarynyň ygtyýarlyklary olaryň şahamçalaryna, ýerlerdäki we beýleki düzüm birliklerine olaryň içerki namalaryna laýyklykda degişli edilýär.

19. Türkmenistanyň Merkezi banky we ygtyýarly karz edaralary eksport (import) edijileriň daşary söwda geleşiklerini tölegli esasyda pasportlaşdyrmaga hukuklydyrlar.

20. Türkmenistanyň ygtyýarly karz edaralarynyň baş bölümleri Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugynyň merkezi diwanyna Türkmenistanyň Merkezi banky tarapyndan ýa-da notarial tertipde tassyklanylýan şu aşakdakylary habarly etmek tertibinde iberýärler:

karz edarasynyň ygtyýarlyklaryny tassyklamak üçin, pul gymmatlyklary bilen bank amallaryny amala aşyrmaga Türkmenistanyň Merkezi bankynyň ygtyýarnamasynyň göçürme nusgasyny;

ygtyýarly karz edaralary tarapyndan resmileşdirilen daşary söwda geleşigini pasportlaşdyrmagyň nyşanlarynyň hakykylygyny barlamak üçin, ygtyýarly karz edarasynyň birinji we bolan halatynda ikinji gol çekmek hukugyna eýe bolan wezipeli adamlarynyň gol nusgalaryny hem-de möhüriniň yzyny,

olar boýunça Türkmenistanyň gümrük gullugynyň edaralary Türkmenistandan eksport edilýän harytlara gümrük pul gözegçiligini amala aşyrmaly bolýarlar.

VIII. Daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň ýeke-täk sanawy

21. Daşary söwda geleşikleri, elektron maglumat görnüşlerindäki geleşigiň pasportlarynyň ýeke-täk sanawynda (mundan beýläk – ýeke-täk sanaw), awtomatizirlenen maglumatlar ulgamyny ulanmak arkaly merkezleşdirilen tertipde pasportlaşdyrylýar, onuň saklaýjysy Türkmenistanyň Merkezi banky bolup durýar.

22. Türkmenistanyň Merkezi banky Türkmenistanyň ygtyýarly karz edaralaryna, şeýle hem beýleki gyzyklanýan pula gözegçilik edýän edaralara we agentlere hakyky wagt birliginde (on-line) giriş pursatyna hereket edýän (aktual) elektron maglumatlar binýady görnüşindäki ýeke-täk sanawa goragly (howpsuz) derhal elýeterlilik üpjün edýär. Aýratyn ýagdaýlarda, haçanda hakyky wagt birliginde elýeterlilik üpjün etmek üçin tehniki mümkinçilikleriň bolmadyk halatynda, bir iş gününüň dowamynda - bir gezekden az bolmadyk zygiderlilikde maglumatlar bilen alyş-çalyş bukjalaýyn tertipde (off-line) amala aşyrylyp bilner.

23. Pula gözegçilik edýän edaralaryň we agentleriň aragatnaşygyň goragly kanallary boýunça elektron görnüşinde ýeke-täk sanawdan alnan maglumatlar esasynda hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri etmäge haky bardyr.

IX. Daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmaga çäklendirmeler

24. Dahylsyzlyň dahyllynyň önünde, söwda karzy boýunça serişdeleri yzyna gaýtarmagyň ýa-da borçlary başgaça ýerine ýetirmegiň hakyky möhletini geçirmegi, emele gelen möhleti geçen bergi doly üzülyňçä dahyllylaryň şol dahylsyz bilen ähli daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň togtadylmagyna getirýär.

X. Daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň kagyz görnüşlerindäki ýitirilen (zaýalanan) nyşanlarynyň dikeldilmegi

25. Daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň kagyz görnüşlerindäki ýitirilen (zaýalanan) nyşanlarynyň ýerine olaryň öwezlik nusgasy (dublikaty) berilýär, ol eksport (import) edijiniň ýazmaça ýüzlenmesi esasynda resmileşdirilip bilner.

Gümrük pul gözegçiliginde öwezlik nusgany bermek üçin, daşary söwda geleşiklerini pasportlaşdyrmagyň kagyz görnüşlerindäki ýitirilen (zaýalanan) nyşanlary boýunça harytlaryň deklarirlenmändigini barada Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugundan maglumatlar hem gerek.

XI. Ygtyýarly karz edaralarynyň pasportlaşdyrylan daşary söwda geleşikleri boýunça berýän hasabatlylygy we maglumatlary

26. Puly kadalaşdyryş edaralary, pula gözegçilik edýän edaralary we agentleri üçin zerur bolan hasabatlylyk

ýeke-täk sanawdan düzülip bilner.

27. Eger başga möhlet Türkmenistanyň Merkezi banky tarapyndan bellenen bolsa, ygtyýarly karz edaralar aýma-aý her aýyň 5-inden gijä galman Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen möhletlerde milli we daşary ýurt puluny öz ýurduna gaýtarmak talaplaryny berjaý etmeýän dahyllylar hakynda pula gözegçilik eýän edaralary habarly edýärler.

28. Dahyllylar bilen dahylsyzlaryň arasynda Türkmenistandan eksport we Türkmenistana import edilýän harytlar (işler, hyzmatlar) üçin eksport edijiler ýa-da import edijiler tarapyndan amala aşyrylýan şübhelili hasaplaşyklar hakynda maglumatlary, Türkmenistanyň «Jenayätçylik ýol bilen alnan girdejileriň kanunlaşdyrylmagyna we terrorçylygyň maliýeleşdirilmegine garşy hereket etmek hakynda» Kanunyna laýyklykda, ygtyýarly karz edaralary ygtaýarly döwlet edaralaryna olar tarapyndan kesgitlenen görnüş boýunça geçirýärler.

XII. Jemleýji düzgünler

29. Şu Tertibiň talaplaryna laýyklykda berilýän resminamalaryň mazmunyndaky maglumatlar täjirçilik syry bolup durýar. Pula gözegçilik edýän edaralar we agentler bu maglumatyň ýaşyrynlygyny üpjün edýärler.